

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod y Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod:	19 Gorffennaf 2022
Aelod Cabinet:	Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn Arweinydd y Cyngor
Swyddog cyswllt:	Sioned Williams Pennaeth Economi a Chymuned
Manylion cyswllt:	sionedewilliams@gwynedd.llyw.cymru 01286 679547 MSTeams
Teitl yr Eitem:	AIL WEDD Y RHAGLEN ARFOR

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

- Cymeradwyo ail wedd y Rhaglen fel a'i hamlinellir yn yr adroddiad gan awdurdodi'r Pennaeth Economi a Chymuned - mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd, Pennaeth Cyllid a'r Prif Weithredwr - gytuno ar gynnwys y rhaglen yn derfynol.
- Cytuno i Gyngor Gwynedd i arwain ar ail wedd y Rhaglen ARFOR ar ran Cyngorau Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gâr o ran rheoli cytundeb ariannol Llywodraeth Cymru, gwireddu'r cynlluniau ar y cyd o fewn y Rhaglen a chydlynu/gweinyddu'r Rhaglen yn ei gyfanrwydd.
- Awdurdodi'r Pennaeth Economi a Chymuned - gyda'r Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol - adolygu a diweddarau'r trefniadau llywodraethu rhwng y pedair sir gan gyflwyno adroddiad pellach petai angen.
- Ar sail derbyn cytundeb mewn egwyddor gan Lywodraeth Cymru i ail wedd y Rhaglen, caniatáu symud ymlaen i benodi Rheolwr Rhanbarthol ARFOR.
- Awdurdodi'r Pennaeth Economi a Chymuned sefydlu trefniadau priodol ar gyfer cyflawni'r rhaglen yng Ngwynedd.

2. Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

- 2.1. Yn dilyn llwyddiant y Rhaglen ARFOR, mae £11 miliwn wedi ei ymrwmo gan Lywodraeth Cymru i wedd bellach o'r Rhaglen hyd at Fawrth 2025.
- 2.2. Mae Llywodraeth Cymru yn dymuno derbyn cynnig gan Gyngorau Gwynedd, Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gâr ynglŷn â defnydd y gyllideb a rheolaeth y Rhaglen.

3. CYFLWYNIAD

Gwedd gyntaf y Rhaglen ARFOR

- 3.1. Yn 2019, yn dilyn cytundeb cyllidebol rhwng Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru, darparwyd £2 miliwn i Gyngorau Gwynedd, Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gâr i dreialu dulliau arloesol o gefnogi'r economi yng nghadarnleoedd y Gymraeg (y Rhaglen ARFOR).
- 3.2. Roedd y Rhaglen yn weithredol hyd at ddiwedd 2020/21 a Chyngor Gwynedd oedd yn arwain / cydlynu'r Rhaglen ar gais y siroedd eraill.
- 3.3. Yng Ngwynedd, gwireddwyd y cynlluniau canlynol drwy law'r Rhaglen ARFOR:
 - *Cymorth i Fentro* – pecyn o gyngor a chymorth ariannol i fusnesau oedd am fentro a chreu swyddi newydd
 - *Gofod Gwneud* – sefydlu [canolfan Ffiws](#) ym Mhorthmadog i roi cyfle i fusnesau lleol a'r gymuned ddefnyddio offer a thechnoleg newydd
 - *Her Cymunedau Mentrus* - darparwyd cefnogaeth i Bartneriaeth Ogwen, Bethesda; Canolfan Henblas, Y Bala a Menter y Plu, Llanystumdwy i ddatblygu mentrau cymdeithasol sy'n cylchdroi arian o fewn eu cymunedau a chreu swyddi
 - [Llwyddo'n Lleol 2050](#) – i gefnogi pobl ifanc lleol i fentro o fewn eu cymunedau ac ysbrydoli eraill i ddilyn eu hesiampl
 - [Bwrlwm ARFOR](#) - cynllun ledled y pedair sir i hyrwyddo enghreifftiau o lwyddiant lleol ac annog defnydd o'r Gymraeg
- 3.4. Amharwyd yn sylweddol ar gyfnod gweithredu'r Rhaglen gan y pandemig coronfeirws. Er gwaetha COVID-19, a'r gyllideb gymedrol, adroddodd [Gwerthusiad y Rhaglen](#) ei fod wedi gwneud gwahaniaeth yn cynnwys cefnogi creu 65 o swyddi newydd yng Ngwynedd.
- 3.5. Yn fwyaf arwyddocaol, amlygodd gwedd gyntaf y Rhaglen y diffyg data ynglŷn â'r rhyngberthynas rhwng ffyniant economaidd a chyflwr y Gymraeg; amlygwyd yr angen am fuddsoddiad pellach a sefydlwyd yr arfer o gydweithio ymhlith Aelodau a swyddogion y pedair sir.

Ail wedd y Rhaglen ARFOR

- 3.6. Ar sail canlyniadau gwedd gyntaf y Rhaglen, drwy law'r Cytundeb Cydweithio rhwng y Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru, mae £11 miliwm pellach wedi ei sicrhau i gynnal ail wedd i'r Rhaglen (ARFOR II) hyd at Fawrth 2025.
- 3.7. Yn Ebrill 2022, cyflynodd Bwrdd ARFOR (sef Arweinyddion y pedair Sir) 'Cynnig Amlinellol' ar gyfer ail wedd y Rhaglen i Lywodraeth Cymru a Phlaid Cymru yn gosod allan rhesymeg, pwrpas, amcanion strategol ac egwyddorion y Siroedd ar gyfer ARFOR II. Amgeir y Cynnig Amlinellol yn Atodiad 1.
- 3.8. Cadarnhawyd dymuniad i barhau i gydweithio ar sail y pedair sir, i'r pwrpas canlynol:

Cefnogi'r cymunedau sy'n gadarnleoedd y Gymraeg i ffynnu drwy ymyraethau economaidd fydd hefyd yn cyfrannu at gynyddu cyfleoedd i weld a defnyddio'r Gymraeg yn ddyddiol.

- 3.9. Mewn ymgynghoriad gyda swyddogion Llywodraeth Cymru (yr Adran Economi a'r Uned Iaith Gymraeg) mae swyddogion y pedair sir wedi datblygu cynigion ar gyfer trosi'r amcanion strategol yn brosiectau i'w cyflawni.

Prosiectau arfaethedig ARFOR II

3.10. Llwyddo'n Lleol 2050

Esblygiad o'r prosiect i gefnogi pobl ifanc i fentro o fewn eu cymunedau cynhenid oedd yn weithredol yng Ngwynedd a Môn yn unig yn ystod gwedd gyntaf y Rhaglen ARFOR ar draws y pedair sir.

Bydd y cynllun parhau i gefnogi pobl ifanc i fentro drwy gyfuniad o gefnogaeth a chymorth ariannol ond hefyd yn ymestyn i gefnogi teuluoedd ifanc i aros neu ddychwelyd i'r ardal ynghyd â cheisio newid canfyddiadau'r grwpiau targed ynglŷn â'u gallu i gyflawni eu dyheadau yn lleol.

Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei wireddu'n rhanbarthol drwy law comisiwn wedi ei reoli gan yr awdurdod arweiniol.

3.11. Cymunedau Mentrus

Adeiladu ar y cronfeydd cefnogi busnes llwyddiannus oedd ar gael gan y pedair sir yn ystod gwedd gyntaf y Rhaglen ARFOR drwy ddarparu cefnogaeth ariannol ac ymarferol i fentrau masnachol, cymdeithasol a chymunedol i sefydlu a datblygu.

Bydd y gweithgaredd yn canolbwyntio ar fentrau sydd yn manteisio ar rinweddau unigryw eu cymunedau (yn cynnwys y Gymraeg) ac/neu sydd yn cylchdroi arian o fewn eu hardal er mwyn cynyddu faint o gyfoeth sydd yn cael ei gadw'n lleol.

Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ond yn cael ei wireddu'n lleol gan y siroedd unigol (er gyda phwyslais ar gydlynw a chysoni'r ddarpariaeth).

3.12. **Cronfa Her ARFOR**

Sefydlu cronfa strategol i ganiatáu sefydliadau (yn cynnwys y Cynghorau) i sicrhau adnoddau i ddatblygu a threalu gweithgareddau o fewn ardal ARFOR fydd yn cyflawni amcanion strategol y Rhaglen.

Bydd y Gronfa yn ymateb i'r casgliadau yng ngwerthusiad gwedd gyntaf y Rhaglen ARFOR fod angen cynnig cyfle i ystod ehangach o sefydliadau gyda diddordeb yn y maes i gyfrannu ac yn caniatáu i weithgaredd newydd gael ei gomisiynu yn ystod oes ARFOR II

Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei reoli'n rhanbarthol gan yr awdurdod arweiniol gyda mewnbwn yr holl siroedd.

3.13. **Cryfhau hunaniaeth cymunedau ARFOR**

Bydd y cynllun yn adeiladu ar waith blaenorol i hyrwyddo arfer da a'r defnydd o'r Gymraeg. Bydd y gwaith yn hyrwyddo hunaniaeth cymunedau gyda dwysedd uchel o siaradwyr Cymraeg ac yn sbarduno feyrngarwch trigolion lleol drwy ledaenu negeseuon cadarnhaol am eu hardal a Gorllewin Cymru yn ei gyfanrwydd.

Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei wireddu'n rhanbarthol drwy law comisiwn wedi ei reoli gan yr awdurdod arweiniol.

3.14. **Dysgu o'r Rhaglen ARFOR**

Rhinwedd allweddol o'r Rhaglen ARFOR yw sbarduno cydweithio a rhaeadru dysg ynglŷn â'r maes

Bydd y cynllun yn sicrhau fod monitro a gwerthuso canlyniadau ac ardrawiad ARFOR yn ganolog i'r Rhaglen ynghyd â sicrhau fod strwythurau i rannu'r gwersi o'r Rhaglen a'i weithgaredd yn cael eu sefydlu o'r cychwyn.

Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei wireddu'n rhanbarthol drwy law comisiwn wedi ei reoli gan yr awdurdod arweiniol.

- 3.15. Bydd ail wedd y Rhaglen ARFOR yn parhau i gael ei arwain gan Fwrdd yn cynnwys Arweinyddion y pedair sir. Bydd y Bwrdd yn cael ei gefnogi gan Grŵp Swyddogion yn cynnwys swyddogion uwch yn cynrychioli'r pedair sir, ynghyd â chynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru.
- 3.16. Mae siroedd Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gâr eisoes wedi datgan dymuniad i Gyngor Gwynedd barhau i gydlynu / arwain y rhaglen ar ran y pedair sir.
- 3.17. Mae cytundeb cyfreithiol rhwng y siroedd eisoes wedi ei sefydlu ar gyfer gwedd gyntaf y Rhaglen ARFOR. Bydd y cytundeb presennol yn cael ei adolygu i sicrhau gwarchodaeth i fuddiannau Cyngor Gwynedd yng ngoleuni'r cynnydd yng nghyllideb ARFOR II a'r dymuniad i gomisiynu rhai gweithgareddau ar y cyd.
- 3.18. Yn yr un modd, gan adlewyrchu'r cynnydd yn gyllideb y Rhaglen a'r pwyslais cynyddol ar gydweithio rhanbarthol bwriedir sefydlu fîm rhanbarthol - drwy law Cyngor Gwynedd - i reoli'r Rhaglen ynghyd â sicrhau adnodd addas i gydlynu'r gwaith yn y siroedd unigol. Dymunir gyrru ymlaen i benodi Rheolwr i'r Rhaglen cyn gynted ag y bydd Llywodraeth Cymru yn cadarnhau eu bod yn fodlon gyda'r bwriad ar gyfer ARFOR II.

4. RHESYMEG A CHYFIAWNHAD DROS ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

- 4.1. Mae'r gweithgaredd arfaethedig ar gyfer ail wedd y Rhaglen ARFOR yn esblygiad o weithgaredd blaenorol y rhaglen gan roi sylw penodol i'r gwersi a ddysgwyd.
- 4.2. Cyngor Gwynedd sydd wedi ymgymryd â'r rôl 'awdurdod arweiniol' ar gyfer y Rhaglen ARFOR yn flaenorol a dymunir parhau gyda'r trefniant gan fanteisio ar yr arbeniged sydd eisoes yn bodoli yn y Cyngor.
- 4.3. Bydd angen symud yn gyflym i wireddu'r Rhaglen wedi'i Llywodraeth Cymru gytuno ar y cynnwys, i'r perwyl bydd angen sicrhau fod adnodd priodol i arwain ar waith cyn gynted â phosib.
- 4.4. Bydd gwaith i fanylu ar y trefniadau cyflawni a chreu strwythurau / gweithdrefnau priodol yn lleol ac y rhanbarthol yn parhau dros gyfnod yr haf.

5. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

- 5.1. Bydd cyfarfod pellach rhwng Bwrdd ARFOR, Gweinidog Llywodraeth Cymru a chynrychiolydd Phlaid Cymru yn yr wythnosau nesaf.
- 5.2. Bydd cynnig ffurfiol y pedair sir yn cael ei gyflwyno yn dilyn y drafodaeth.
- 5.3. Yn amodol ar dderbyn ymateb Llywodraeth Cymru, rhagwelir y bydd ARFOR II yn cychwyn gweithredu yn ystod tymor yr Hydref.

6. UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

6.1. Sylwadau'r Swyddog Monitro:

'Fel nodir yn yr adroddiad, bydd y cytundeb cyfreithiol a'r trefniadau llywodraethu rhwng y siroedd yn cael eu hadolygu yn sgil y datblygiadau yma a chyflwynir adroddiad pellach os bydd angen.'

6.2. Sylwadau'r Pennaeth Cyllid:

'Nid oes gennyf wrthwynebiad i'r penderfyniad a geisir. Gallaf gadarnhau'r wybodaeth ariannol sydd wedi ei gynnwys yn yr adroddiad, a bydd yr Adran Gyllid yn cefnogi swyddogion Economi a Chymuned wrth weithredu'r cynllun hwn.'